

ИЗ ВАС ПСИХОЛОГ, КАК ИЗ МЕНЯ ЧАРЛИ ЧАПЛИН – SINTAKTIČKA I SEMANTIČKA ANALIZA DEPRECIJATIVNE RUSKE FRAZEMSKJE KONSTRUKCIJE**

U središtu je zanimanja ovoga rada je ruska frazemska konstrukcija (FK) *Из Pron' pers gen /N' gen [шакоу/шакоу же/шакая/шакая же] N" [,] как из Pron" pers gen/N" gen N"*. FK označavaju višerječne sintaktičke spojeve koji se sastoje od sinsemantičkih sidrišta (*anchors*) i praznih mjesta (*slots*) koja se popunjavaju različitim leksičkim ostvarajima (*fillers*) (Павлова и др. 2022: 182). Експресивне су и имају лексичко значење. Анализирана FK везана је за семантичко поље депрeцијативности и указује на неспособност обављања одређене улоге. Циљ је овога рада описати синтактичке и семантичке карактеристике наведене руске FK. Методологија истраживања укључује анализу корпусних података (*ruTenTen20*) доступних на платформи *SketchEngine*, до којих се долази CQL преtragом и ручним филтрирањем резултата. Потом се анализирају лексички остварaji FK. У задњем се кораку поставља питање пријеводних рјешења на хрватски језик.

Кључне ријечи: конструкцијска граматика, frazemske конструкције, корпусна лингвистика, пријеводна рјешења.

The paper focuses on the Russian phraseme construction (PhraCon) *Из Pron' pers gen /N' gen [шакоу/шакоу же/шакая/шакая же] N" [,] как из Pron" pers gen/N" gen N"*. The main distinctive feature of PhraCons is that they denote multi-word syntactic units consisting of synsemantic anchors, that is a fixed syntactic frame, and slots that are filled with different lexical fillers (Павлова и др. 2022: 182). PhraCons are expressive and carry lexical meaning. The analysed PhraCon belongs to the depreciative semantic field and indicates one's inability to perform a certain role. The aim of this paper is to describe the syntactic and semantic characteristics of the aforementioned Russian PhraCon. The research methodology includes analysis of corpus data (*ruTenTen20*), available on the *SketchEngine* platform. The data are acquired by CQL search and manual filtering of the results, after which creative lexical realisations of the analysed PhraCon are further examined. In the final step, the issue of translation solutions into Croatian is addressed.

* <https://orcid.org/0009-0004-0587-8135>

** Овај рад је настао у оквиру институционалнога истраживачког пројекта Фраземске конструкције у корпусу хрватских комедија (FraKonKomHR) (581-990-1002) Филозофског факултета у Загребу који финансира Европска унија – NextGenerationEU. Финансира Европска унија – NextGenerationEU. Изнесени ставови и мишљења само су ауторова и не одражавају нужно службена стајалишта Европске уније или Европске комисије. Ни Европска унија ни Европска комисија не могу се сматрати одговорним за њих.

Keywords: construction grammar, phraseme constructions, corpus linguistics, translation solutions.

1. Uvod

U ovom radu bavimo se ruskom deprecijativnom frazemskom konstrukcijom (FK) *Из Pron' pers gen /N' gen [такой/такой же/такая/такая же] N'' [,] как из Pron'' pers gen/N''' gen N''''*. Primjer konstrukta tj. konkretnog ostvaraja ove FK u jezičnoj uporabi je *из вас психолог, как из меня Чарли Чаплин* (dosl. od vas psiholog, kao od mene Charlie Chaplin). Analizirana FK vezana je uz semantičko polje omalovažavanja, deprecijativnosti, i ukazuje na nečiju nesposobnost obavljanja određene (društvene ili profesionalne) uloge. Ovdje istražujemo konstrukte ove FK koristeći građu iz korpusa *ruTenTen20*, dostupnog na platformi *SketchEngine*. U teorijskom dijelu rada predstaviti ćemo i kontekstualizirati pojam konstrukcijske gramatike kao dijela uporabno utemeljenih modela jezika (Katunar 2021: 40), a uz njega ćemo predstaviti i pojam frazemske konstrukcije. Zatim ćemo opisati metodologiju istraživanja i predstaviti dobivene rezultate, na temelju kojih ćemo provesti sintaktički opis te semantičku i pragmatičku analizu ove frazemske konstrukcije. Na kraju ćemo ponuditi potencijalna prijevodna rješenja za prijevod FK na hrvatski jezik.

2. Teorijski okvir

2.1. Uporabno utemeljeni modeli jezika

Uporabno utemeljenim modelima jezika (v. Langacker 1987, Žic Fuchs 1991, Raffaelli 2015) nazivamo niz pristupa u lingvističkoj teoriji koje povezuje proučavanje jezičnoga sustava u uporabnom kontekstu, odnosno koji ne pretpostavljaju odvojenost sustava i uporabe (Katunar 2021: 27). Kemmer i dr. (2000: viii–xxi) navode šest osnovnih osobitosti uporabno utemeljenih modela jezika, a to su: izravna povezanost jezičnih struktura i uporabe, čestotnost kao osnova kognitivne ukorijenjenosti (eng. *entrenchment*), integralnost razumijevanja i proizvodnje u jezičnom sustavu, važnost učenja i iskustva pri usvajanju jezika, karakteriziranje jezičnih reprezentacija kao emergentnih (a ne fiksnih) entiteta, važnost podataka iz jezične uporabe, izravna povezanost uporabe sa sinkronijskom i dijakronijskom promjenom, povezanost jezičnoga sustava s nejezičnim kognitivnim sustavima te središnja uloga konteksta u jezičnom sustavu. Ove postavke smještaju uporabno utemeljene modele u širi kontekst kognitivnih i funkcionalističkih pristupa (Díaz-Campos i dr. 2023: 1), a razlikuju ih od konkurentnih generativnih i strukturalističkih pristupa.

2.2. Konstrukcijska gramatika

U prethodno opisani metodološki i teorijski okvir upisuje se konstrukcijska gramatika, jedan od uporabno utemeljenih modela jezika koji se zasniva na pretpostavci o izravnoj povezanosti tj. kontinuumu leksikona i gramatike (Katunar 2021: 10, 41). Kako ističe Katunar (ibid.: 55), konstrukcijska se gramatika teorijski i metodološki afirmirala radovima Adele Goldberg i Williama Crofta.

Osnovne su pretpostavke konstrukcijske gramatike da su konstrukcije naučeni spojevi forme i značenja, a istovremeno i leksičke jedinice (ibid.), te da se značenje konstrukcije ne može u cijelosti izvesti iz njezinih sastavnih dijelova, odnosno da su obilježene visokim stupnjem idiomatičnosti (Raffaelli 2015: 159). Drugim riječima, pristup pretpostavlja da sve ili dio jezičnih struktura ne proizlaze isključivo iz gramatičkih pravila, već uzimaju u obzir činjenicu da su jezični elementi nositelji značenja (Stefanowitsch 2008).

2.3. Frazemske konstrukcije

U kontekstu konstrukcijske gramatike promatramo pojam *frazemskih konstrukcija* (FK), višerječnih sintaktičkih spojeva koji se sastoje od sinsemantičkih sidrišta (*anchors*) i otvorenih, praznih mjesta (*slots*), koja se popunjavaju različitim leksičkim ostvarajima (*fillers*) (Павлова и др. 2022). Za FK je izuzetno bitno naglasiti da imaju evaluativnu ulogu, visoku razinu ekspresivnosti i predočivosti, idiomatičnost i da su karakteristične za usmeni diskurs (Pavlova 2024, Mellado Blanco 2022).

Prema Pavlovoj (2024) smatra se da je ovaj jezični fenomen prva opisala Natalija Švedova 1960. godine i nazvala ga *фразеологизированные построения* (hrv. frazeologizirane konstrukcije). Iako danas dominira termin FK, prisutna je i terminološka heterogenost; isti ili veoma srodni jezični fenomeni opisuju se različitim terminima, s obzirom na istraživačke interese njihovih tvoraca i pripadnost pojedinim jezikoslovnim tradicijama. Najznačajniji su „konkurentni“ termini¹ *syntactic phrase*, *syntactic idiom*, *frazeoshema*, *constructional phraseme* (Баранов и др. 2013) i *constructional idioms* (Booij 2002; Taylor 2012).

Pavlova i dr. (2022) pozicioniraju *frazemske konstrukcije* u odnosu na *frazeme*, s jedne strane, te u odnosu na *konstrukcije*, s druge strane. Ističu dvije temeljne razlike između FK i *frazema*, a to su izostanak slikovitosti, koja se kod FK pojavljuje u konkretnom ostvarenju tj. u konstrukt, i promjenjivost leksičkih ostvaraja tj. sadržaja slotova (2022: 184). FK dijele s njima nadređenim pojmom *konstrukcija* brojne karakteristike, od kojih je osobito značajno postojanje značenja u prototipnoj FK prije konkretnog tekstualnog ostvarenja konstrukta, pri čemu to značenje semantički uvjetuje konstrukt (v. Fleischer 1982).

¹ Za više o terminološkom pluralizmu usp. Filipović Petrović, Barčot 2026.

3. О фраземској конструкцији из *Pron' pers gen /N' gen [такој/такој же/такая/такая же] N'' [,]* как из *Pron'' pers gen/N''' gen N'''*

Фраземска конструкција коју анализирамо у овом раду темелји се на компаративној структури састављеној од двaju симетричних дијелова. Први дио FK отвара приједлог *из* (hrv. *из*) у транслативном значењу (Павлова и др. 2022: 198), након којегa слједи особна замјеница или именца у генитиву те именца у номинативу. Након факултативног зареза и везника *как* (hrv. *као*) наведени се синтактички образац понавља (приједлог *из* + особна замјеница или именца у номинативу + именца у генитиву). Иако Павлова и др. (2022: 198) оба елемента након приједлога описују као попуњиваче (eng. *filler*), сматрамо да се попуњивачима (тј. лексиčким остварајима у слотовима) могу сматрати искључиво елементи у номинативу, а остатак FK квалификовали бисмо као сидро. Разлози тог нашег стајалишта семантичке су и прагматичке природе: као што аутори наводе у споменутом раду (ibid.: 198), на мјесту елемената у генитиву углавном се појављују особне замјенице, рјеђе опће именце, а понекад и особне именце, што указује на то да овај елемент углавном доводи FK у везу с контекстом указујући на лице које је предмет успоребде. Наведено доказују и корпусни подаци: елемент у генитиву углавном је особна замјеница. Другим ријечима, елемент у генитиву врло је ограничен по питању лексиčких алтернатива и не постоји потенцијал за остваривање лексиčке експресивности, предочивости и креативности као код елемента у номинативу. У примјерима у којима се одређена разина лексиčке креативности пак остварује елементом у генитиву, тај лексем обично функционира као становита семантичка допуна лексиčком остварају у номинативу, што ће се у наставку рада поткријепити анализом конкретних примјера.

4. Методологија истраживања

Методологија истраживања, као и структура анализе прикупљене језичне грађе обликоване су према моделу истраживања представљеног у раду Филиповић Петровић и Барџот (2026) о фраземској конструкцији *ако X, онда Y / wenn X, dann Y* у хрватском и у нјемачком језику.

Подаци тј. примјери конструката добивени су на основу претраге корпуса *ruTenTen20* доступног на платформи *SketchEngine*. Ради се о корпусу текстова преузетих с интернета који се састоји од 19,125,894,850 појавница те садржи POS тагове и леме. Претраживали смо га слједећим двема CQL кодovima:

1. [word="из"][tag="P.*"][tag="N.*"][word=","][word="как"][word="из"]
[tag="P.*"][tag="N.*"]

Cilj je ove CQL pretrage bio prepoznati konstrukte koji sadrže slijed: prijedlog *уз*, zamjenica, imenica, fakultativni zarez, komparativni veznik *как*, te ponovljeni niz prijedloga, zamjenice i imenice.

Pretraga je dala 79 rezultata koje smo, zahvaljujući sučelju platforme *SketchEngine*, mogli konzultirati u njihovoj bližoj tekstualnoj okolini. S obzirom na to da se nije u svim rezultatima radilo o frazemskoj konstrukciji, što se dalo naslutiti na osnovi značenja elemenata u pretrazi i njihovog odnosa s kontekstom, rezultate je bilo potrebno ručno filtrirati. Klasificirajući rezultate na osnovi toga odgovaraju li osnovnim pretpostavljenim sintaktičkim i semantičkim osobitostima istraživane frazemske konstrukcije, došli smo do 62 relevantna rezultata.

Iduća CQL pretraga na mjestu elemenata nakon prijedloga *уз* umjesto zamjenice pretpostavlja imenicu:

```
2. [word="уз"][tag="N.*"][tag="N.*"][word=", "][word="как"][word="из"]
   [tag="N.*"][tag="N.*"]
```

Pretraga je ovaj put dala 78 rezultata, a ručnim smo filtriranjem, provedenim prema identičnim kriterijima kao i u slučaju prethodnog CQL upita, izdvojili 40 relevantnih konstrukata.

5. Rezultati

5.1. Sintaktički opis frazemske konstrukcije

Dobiveni korpusni podaci potvrdili su da se sintaktička struktura koje navode pavlova i dr. (2022), a kojoj su se temeljili i naši upiti za CQL pretrage, uistinu semantički i pragmatički ostvaruje kao frazemska konstrukcija, odnosno potvrdilo se da se radi o stabilnoj sintaktičkoj strukturi s ustaljenim semantičkim i pragmatičkim osobitostima koja istovremeno dopušta raznolike leksičke ostvarenje u slotovima.

U širem sintaktičkom kontekstu ova FK najčešće se javlja kao zasebna rečenica ili nezavisna surečenica. Često je uvedena zarezom, veznikom *но* (hrv. *no*) ili popraćena česticom *да* (hrv. *ma*), osobito kada je zasebna rečenica. Takav sintaktički odnos s jezičnom okolinom upućuje na visok stupanj semantičke neovisnosti.

5.2. Semantička i pragmatička analiza frazemske konstrukcije

Pavlova i dr. (2024) ističu visoku razinu kreativnosti i produktivnosti ove FK, pri čemu valja imati na umu da te dvije karakteristike ne ovise nužno jedna o drugoj. S obzirom na to da razumijevanje semantičkih i pragmatičkih aspekata FK, kako ističu Filipović Petrović i Barčot (2026), ne može proisticati isključivo iz gramatičkih pravila ili rječničkih natuknica, u ovom ćemo dijelu rada pokušati

ukazati na semantičku raznolikost koja se u analiziranoj FK odražava i na neke pragmatičke aspekte koji proizlaze iz njezine strukture.

Analiza sadržaja prvog slota tj. N" slota manje je zanimljiva u pogledu ostvarivanja visokog kreativnog potencijala FK jer taj leksički ostvaraj najčešće nedvosmisleno semantički motiviran prethodnim kontekstom i sukladno tome ne pridonosi ostvarivanju kreativnog potencijala FK, npr.

А ты кто? - Геолог? - с вопросительной интонацией ответил я. - Дoo-o... - саркастически протянула она, - Геолог. Да из тебя геолог, как из меня папа Римский.

(dosl. A tko si ti? - Geolog? – odvratio sam upitnom intonacijom. - Doo-o... - sarkastično je izustila ona, – Geolog. Ma **od tebe geolog, kao od mene rimski papa.**)

Slično navode i Pavlova i dr. (2022), koji ustanovljuju kako prvi sintaktički i semantički dio FK ukazuje na situaciju i na osobu poznatu sudionicima komunikacije. Drugim riječima, prvi dio FK pragmatički funkcionira kao referencijalna identifikacija ili prepoznavanje, dok se njezina evaluativna funkcija ostvaruje u leksičkom ostvaraju drugog slota (N''').

Pri analizi leksičkih ostvaraja u drugom slotu primijećeno je ustaljivanje pojedinih leksema, što, kako ističu Pavlova i dr., nije neobično za FK, koje ponekad uz prostor za ostvarivanje govornikove kreativnosti nude i niz gotovih formula (Павлова и др. 2022: 186). U slučaju analizirane FK pronađena su dva takva primjera potencijalnog kognitivnog ukorjenjivanja. Radi se o leksemu *балерина* (hrv. balerina), koji se uvijek javlja uz osobnu zamjenicu u genitivu jednine, odnosno *меня* (hrv. mene) na mjestu drugog elementa u genitivu, npr. *из нее бизнесмен как из меня балерина* (dosl. od nje biznismen kao od mene balerina). Pavlova i dr. (ibid.: 201) naglašavaju kako nije teško dokučiti zašto govornici pribjegavaju ovom leksemu: balet, koji u Rusiji uživa posebni ugled, zahtijeva iznimnu vještinu, a balerine su pojava koja gracioznošću i ljepotom izrazito odskaje od iskustva svakodnevice. Pritom se pri (samo)poistovjećivanju govornika s balerinom pojavljuju i elementi humora, apsurdnosti te nedostižnosti. Nadalje, korpusni podaci također ukazuju i na fiksiranje izraza *как из говна пуля* (dosl. kao od govna metak) u drugom dijelu FK, primjerice. *режиссер из Стивена Кинга, как из говна пуля* (dosl. od Stephena Kinga redatelj kao od govna metak), a taj je izraz i fiksiran u rječniku *Словарь русского арго* (2000: 93). Prisutnost vulgarizma tipična je za svakodnevni, razgovorni diskurs, što je osnovni stilistički registar frazemskih konstrukcija. I u ovom se konstruktivnom ostvaruje osnovna semantička i pragmatička zadaća FK, a to je humoristično i kritičko isticanje manjka nečijih profesionalnih sposobnosti uz pejorativni stilski element.

Korpusni podaci ukazuju i na povremenu motiviranost slota N''' slotom N'', npr. u primjeru *из вас психолог как из меня психотерапевт* (dosl. od vas psiholog, kao od mene psihoterapeut), pri čemu bez šireg konteksta nije jasno radi li se

o nestandardnoj upotrebi FK ili se izostanak očekivane apsurdizacije i značenjskog kontrasta između slota N" i N"" može smatrati humorističnim postupkom.

Najprominentnija semantička skupina kojoj pripadaju leksemi iz slota N"" prvenstveno je skupina zanimanja, npr. *фотограф* (hrv. fotograf), *клоун* (hrv. klaun), *дипломат* (hrv. diplomat), *баскетболист* (hrv. košarkaš), *воин* (hrv. ratnik), npr. *из Вас писатель, как из них космонавт* (dosl. od Vas pisac, kao od njih astronaut). Visoka čestotnost ove skupine leksema potvrđuje jednu od osnovnih semantičkih uloga FK, a to je delegitimizacija sposobnosti subjekta za obavljanje specifične profesionalne uloge. Također, i u ovom je slučaju vidljiva opća semantička motiviranost slota N"" slotom N" jer se u objema pozicijama navode zanimanja, ali pritom je semantička osnova FK upravo kontrast među tim zanimanjima.

Iduća su semantička skupina internacionalna precedentna imena, npr. *папа Римский* (hrv. papa), *Чарли Чаплин* (hrv. Charlie Chaplin), *Бекхем* (hrv. Beckham), *космонавт Гагарин* (hrv. astronaut Gagarin), *дюймовочка* (hrv. palčica), npr. *из тебя строитель как из меня космонавт Гагарин* (dosl. od tebe građevinar, kao od mene astronaut Gagarin). U rezultatima se našlo i nekoliko ruskih nacionalnih precedentnih imena, npr. *мост Патона* (hrv. most Patona), *Майя Плисецкая* (hrv. Maja Pliseckaja), *балерина Волочкова* (hrv. balerina Voločkova). Pritom se, kao što je vidljivo u sljedećem primjeru, nacionalna precedentna imena ruskih balerina upotrebljavaju kao svojevrsna kreativna nadogradnja kognitivno ukorijenjenog leksema *балерина* (hrv. balerina): *из них евреи, как из меня балерина Волочкова с сиськами* (hrv. od njih Židovi, kao od mene balerina Voločkova sa sisama).

Među leksičkim ostvarajima slota N"" našlo se i nekoliko životinja (*свинья* (hrv. svinja), *кролик* (hrv. kunić)), kao i biljaka te predmeta (*ромашка* (hrv. kamilica), *тумбочка* (hrv. noćni ormarić)). Navedene su kategorije znatno slabije zastupljene od prethodno opisanih.

Osnovna pragmatička funkcija analizirane FK počiva na njezinoj evaluativnoj funkciji deprecijativnosti koja se ostvaruje putem kritike, ironije, humora i paradoksa. Pavlova i dr. (2022: 198) naglašavaju da su u analiziranoj FK ironija ili skepsa izražene usporedbom. Također, FK implicira stanovitu indirektnost tj. njezina apsurdnost i paradoksalnost zapravo su načini izricanja implicitne negacije (v. Clark 1980). Drugim riječima, primatelj poruke na temelju nerealističnosti i logičke nespojivosti sadržaja dvaju slotova zaključuje kako je riječ o poricanju nečijeg identiteta ili osporavanju kompetencije za obavljanje određene zadaće. Intenzitet kritike koju izriče ova FK korelira s razinom apsurdnosti leksičkoga ostvaraja u N"" slotu, a apsurdnost je pritom često popraćena ekspresivnošću, kao što ilustrira konstrukt *из тебя судья, как из моих тапочек презерватив* (dosl. od tebe sudac, kao od mojih papuča prezervativ).

6. Prijevodna rješenja

Prijevedi frazemskih konstrukcija na strane jezike mogu biti osobit traduktološki izazov, tim više što uspostavljanje potencijalne jedinstvene paradigme postupaka prevođenja FK ne bi nužno bilo svrsishodno u prevoditeljskoj praksi zbog njihove varijabilnosti. Odabir optimalnoga prijevodnog rješenja uvelike ovisi o leksičkom popunjavanju specifičnih slotova unutar pojedine FK. Stoga smo se u ovom dijelu rada odlučili usredotočiti na jedan konstrukt istraživane FK i predstaviti potencijalna prijevodna rješenja, koja možda mogu u određenoj mjeri biti relevantna i za semantički srodne konstrukte ove FK: *из тебя геолог, как из меня папа Римский* (dosl. od tebe geolog, kao od mene rimski papa). U nastavku se razmatraju sljedeći modeli prijevoda:

1. Kalk: *od tebe geolog(a), kao/ko od mene papa.*

Pri korištenju translatološke strategije kalkiranja prijedložno-padežnu konstrukciju iz izvornog jezika zamijenili smo prijedložno-padežnom konstrukcijom ustaljenom u ciljnom jeziku, a to je u ovom slučaju *od* + osobna zamjenica u genitivu. Na temelju vlastitog jezičnog osjećaja pretpostavili smo da navedeno rješenje u hrvatskom jeziku ne bi bilo prihvatljivo, a to smo i potvrdili CQL pretragom korpusa hrvatskog jezika *hrWaC 2.2* dostupnog na platformi *SketchEngine*, koja nije dala niti jedan relevantan rezultat. Upotrijebili smo sljedeću CQL pretragu: [word="od"][tag="P.*"][tag="N.*"][word=","]?[word="ko"] [word="od"] [tag="P.*"] [tag="N.*"].

Zaključujemo da bi ovakvo rješenje moglo biti prihvatljivo isključivo u uskospesijaliziranom književnoumjetničkom kontekstu (npr. u prevođenju poezije) gdje su estetska funkcija i očuvanje specifične forme primarni u odnosu na neposrednu komunikacijski jasnu poruku.

2. Prijevod ekvivalentnom frazemskom konstrukcijom u hrvatskom jeziku: *ako si ti geolog, onda sam ja papa.*

Analogno prevođenju frazema, frazemsku bi konstrukciju bilo idealno prevesti frazemskom konstrukcijom u ciljnom jeziku jer se na taj način uspostavlja funkcionalna ekvivalencija. U tom je smislu ovo prijevodno rješenje najuspješnije među ovdje predloženima. Zadržane su ekspresivnost i slikovitost konstrukta, no pritom je neizbježno izgubljena lakoničnost izvornog konstrukta.

3. Prijevod ekvivalentnom frazemskom konstrukcijom u hrvatskom jeziku: *on je geolog koliko sam ja papa.*

S obzirom na raznolikost konstrukata analizirane FK, na temelju vlastitoga jezičnog osjećaja smatramo korisnim predložiti još jedan mogući prijevod frazemskom konstrukcijom u hrvatskom jeziku. Ipak, CQL pretraga hrvatskog kor-

pusa *hrWaC* 2.2 generirala je svega dva konstrukta koja odgovaraju predloženoj strukturi FK (*ti si katolik koliko je moj pradjed Hercegovac bio hinduista; on je francuz koliko sam ja kraljica danske*). Zbog nedostatne učestalosti (frekvencije) potvrda u korpusu, nije moguće sa sigurnošću utvrditi status i stupanj ukorijenjenosti (*entrenchment*) te konstrukcije u hrvatskome jeziku.. Rješenje ostavljamo kao poticaj za dodatna istraživanja u tome području. Korpus smo pretraživali sljedećim CQL upitom: [tag="P.*"] [tag="V.*"] [tag="N.*"] [word="koliko"] [tag="V.*"] [tag="P.*"] [tag="N.*"].

4. Prijevod alternativnim frazemskim konstrukcijama u hrvatskom jeziku:
nikad od tebe geologa; nema (ti) od tebe geologa.

Obje FK predložene kao prijevodna rješenja potvrđene su u korpusu *hrWaC* 2.2, koji smo pretraživali sljedećim CQL upitima:

1. [word="nikad"] [word="od"] [tag="P.*"] [tag="N.*"]
2. [word="nema"] [word="ti"] [word="od"] [tag="P.*"] [tag="N.*"]

Prednost navedenih prijevodnih rješenja jest lakoničnost i jaka stilistička povezanost s razgovornim diskursom. Međutim, u ovom se prijevodnom rješenju izostavljanjem drugog slota potpuno gubi slikovitost originalnog konstrukta, a time i većina semantičkih i pragmatičkih osobitosti FK. Takav bi postupak stoga bio opravdan isključivo u specifičnim situacijama, primjerice u podslovljavanju (titlanju), gdje je prevoditelj konstantno prostorno i vremenski ograničen, odnosno brojem dopuštenih znakova u retku.

7. Zaključak

U ovom smo radu željeli ponuditi sustavni sintaktički i semantički opis ruske frazemske konstrukcije *Из Pron' pers gen /N' gen [такой/такой же/такая/такая же] N" [,] как из Pron" pers gen/N" gen N"*. Na temelju korpusnih podataka možemo zaključiti da je leksički ostvaraj *балерина* (hrv. balerina) u slotu N" kognitivno ukorijenjen. Također, nastojali smo ponuditi prijevodna rješenja na hrvatskom jeziku primjenjiva u prevoditeljskoj praksi. Budući da je proučavanje frazemske konstrukcije u hrvatskom lingvističkom kontekstu još u početnoj fazi, ovaj rad predstavlja znanstveni doprinos domaćoj konstrukcijskoj gramatici i frazeologiji. Istovremeno, on služi kao polazište i poticaj za daljnja terminološka i kontrastivna istraživanja na širem korpusnom uzorku. U konačnici, vjerujemo da će predstavljeni model analize biti relevantan za buduća istraživanja stabilnih sintaktičkih jedinica te da će doprinijeti boljem razumijevanju međujezičnih korelacija u okviru slavenske traduktologije.

Citirana literatura:

- Barčot, Branka, Ivana Filipović Petrović. A Corpus-Based Study on the Usage and Variability of the Phraseme Construction ako X, onda Y / wenn X, dann Y in Croatian and German. (rad izložen na skupu „EUROPHRAS 2025“, Danska, 19.–22. svibnja 2025., u tisku) 2026.
- Booij, Geert. The Morphology of Dutch. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Clark, Herbert H. Semantics and Comprehension. The Hague: Mouton Publishers, 1980.
- Díaz-Campos, Manuel, Sonia Balasch. The Handbook of Usage-Based Linguistics. New Jersey: John Wiley & Sons, 2023.
- Fleischer, Wolfgang. Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache. Leipzig: WEB Bibliographisches Institut Leipzig, 1982.
- Katunar, Daniela. Konstrukcije na razmeđu leksikona i gramatike. Zagreb: FF press, 2021.
- Kemmer, Suzanne, Michael Barlow. Introduction: A Usage-Based Conception of Language. Stanford: CSLI Publications, 2000.
- Langacker, Ronald W. Foundations of Cognitive Grammar. Volume 1. Stanford: Stanford University Press, 1987.
- Mellado Blanco, Carmen. “Phraseology, Patterns and Construction Grammar. An introduction”. [In:] C. Mellado Blanco (ed.) Productive Patterns in Phraseology and Construction Grammar. A Multilingual Approach. Berlin: De Gruyter, 2022, 1–25.
- Pavlova, Anna. “*It is what it is*: Phraseme Constructions Repository”. [In:] F. Casadei, S. Koesters Gensini (eds.) I fraseologismi schematici. Questioni descrittive e teoriche. Roma: Aracne. 2024, 195–212.
- Raffaelli, Ida. O značenju. Uvod u semantiku. Zagreb: Matica hrvatska, 2015.
- Stefanowitsch, Anatol, Kerstin Fischer. Konstruktionsgrammatik II. Von der Konstruktion zur Grammatik. Tübingen: Stauffenburg Verlag, 2008.
- Žic Fuchs, Milena. Znanje o jeziku i znanje o svijetu. Semantička analiza glagola kretanja u engleskom jeziku. Zagreb: Filozofski fakultet, Odsjek za opću lingvistiku i orijentalne studije, 1991.

**

- Баранов, Анатолий Н., Дмитрий О. Добровольский. Основы фразеологии. (краткий курс). Москва: Наука, 2013.
- [Baranov, Anatolij N., Dmitrii O. Dobvol'skiĭ. Osnovy frazeologii. (kratkiĭ kurs). Moskva: Nauka, 2013]
- Елистратов, Владимир С. Словарь русского аргю. Москва: Русские словари. 2000.
- [Elistratov, Vladimir S. Slovar' russkogo argo. Moskva: Russkie slovari. 2000.
- Павлова, Анна, Лариса Найдич, Людмила Пеппель. «Есть креативность и креативность. О гранях и границах креативности в области фразеологизмов-конструкций.» Anzeiger für Slavische Philologie 50/1, 2022: 181–204.
- [Pavlova, Anna, Larisa Naïdich, Liūdmila Peppel'. «Est' kreativnost' i kreativnost'. O graniakh i granitsakh kreativnosti v oblasti frazeologizmov-konstruktsiĭ». Anzeiger für Slavische Philologie 50/1, 2022: 181–204]

*ИЗ ВАС ПСИХОЛОГ, КАК ИЗ МЕНЯ ЧАРЛИ ЧАПЛИН –
СИНТАКСИЧЕСКИЙ И СЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ
ДЕПРЕЦИАТИВНОЙ РУССКОЙ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ
КОНСТРУКЦИИ*

Резюме

В центре внимания настоящей статьи находится русский фразеологизм-конструкция (ФК) Из Pron' pers gen /N' gen [такой/такой же/такая/такая же] N" [,] как из Pron" pers gen/N"" gen N"". Понятие фразеологизма-конструкции теоретически связано с грамматикой конструкций, частью теорий языка, основанных на употреблении (*usage-based theories*), которая подчёркивает прямую связь между лексиконом и грамматикой (Katunar 2021: 10). Фразеологизмы-конструкции представляют собой устойчивые многословные формы, состоящие из синсемантических якорей (*anchors*) и вакантных позиций – слотов (*slots*), заполненных различными лексическими реализациями – филлерами (*fillers*) (Павлова и др. 2022: 182). ФК обладают экспрессивной функцией и лексическим значением. Рассматриваемая нами ФК относится к семантическому полю депрециативности и указывает на неспособность выполнять определённую (общественную или профессиональную) роль, например: *из вас психолог, как из меня Чарли Чаплин*. Цель настоящей статьи – описать синтаксические и семантические особенности данной русской ФК. Методология исследования подразумевает анализ данных корпуса (*ruTenTen20*), доступного на платформе *SketchEngine*. На первом этапе проводится поиск *CQL*, а на втором этапе проводится ручная фильтрация результатов. Затем проводится семантический анализ филлеров данной ФК с описанием их прагматических и культурологических импликаций. В заключение рассматривается вопрос переводческих решений на хорватский язык, учитывая отсутствие эквивалентной ФК в хорватском языке, а с целью максимального сохранения особенностей ФК при переводе.

Ключевые слова: Грамматика конструкций, фразеологизмы-конструкции, корпусная лингвистика, переводческие решения.